

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Меглена Иванова Златкова, катедра „Етнология“, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност *доцент* на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Методи на антроположките изследвания)

Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед на заповед на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ № РД-22-433 от 18.02.2025 година съм назначена за член на научно жури за обявения конкурс за заемане на академичната *доцент* в ДВ., бр. 98/19.11.2024 г. по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Методология на антроположките изследвания) за нуждите на катедра „Етнология“.

Запознах се с внесените документите на единствения кандидат гл. ас. д-р Стоян Христов Антонов, които показват, че наукометричните данни не само изпълняват, но и надхвърлят националните минимални изисквания по ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ПРАСПУ за заемане на длъжността „доцент“. В конкурса гл. ас. д-р Стоян Антонов участва с 15 научни труда – 1 монография на български език и 13 статии и 1 студия, от които 10 на български и 4 на английски език.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

А) Преподавателска дейност. Гл. ас. д-р Стоян Антонов преподава в няколко бакалавърски и магистърски във Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Той е бил е хоноруван преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, ПУ „Паисий Хилендарски“, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и понастоящем в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив. От 2005 г. е главен асистент в катедра „Етнология“ на ПУ „Паисий Хилендарски“ и участва в разработването на бакалавърските програми „Социална антропология“, „Културен туризъм“, „Английски език и културно наследство“, „История и културно наследство“, „Културна и социална антропология“, както и на магистърските – „Социална медиация и комуникация“, „Етнология: общности, идентичности култура“ и „Етнология и културно наследство“. Гл. ас. д-р Стоян Антонов е разработил 21 един курса за бакалавърска степен, сред които са Теренна етнология, Методи на теренното изследване, Теория на изследванията в социалните науки, Анализ на етнографски материали, уводните курсове по етнология и антропология, които напълно отговарят на областта на настоящия конкурс. Освен тези основни курсове, д-р Антонов разработва и специализирани курсове в областта на историческата антропология, етнология на етничните групи и др. За три от магистърските програми на катедрата е разработил 8 курса. Специално искам да подчертая, че кандидатът е един от основните и дългого-

дишни ръководители на летни теренни практики на студентите, за които разработва и учебни изследователски програми. Той се включва в подготовката на докторанти като участва в дейностите на катедра „Етнология“ и на докторантското университетско училище „Academia Uventutis“. Курсовете, които е предложил за Еразъм+ каталога на Философско-историческия факултет за чуждестранни студенти са едни от най-често избирани. Гл. ас. д-р Антонов е сред колегите, които много интензивно работят като нучни ръководители със студентите. Той е ръководил 12 бакалавърски и 5 магистърски тези, две от неговите дипломантки вече са успешно защитили доктори. В обобщение, ще използвам позицията си на вътрешен член на жури, за да изразя и личното си мнение, че познавам работата на кандидата и като колега, с когото имаме три съвместни курса, и като ръководители на летни теренни практики на студенти и мога да кажа, че той не само разви полето на методологията на етнологиките и антроположките изследвания в нашата катедра, но и създаде школа в преподаването им на студенти.

Б) Научноизследователска дейност. Гл. ас. д-р Антонов е автор на две монографии и повече от 30 статии, студии на български и английски език. Той е резезент на научни публикации и съставител на сборници. Научните резултати от своите изследвания той представя на научни форуми в България и чужбина. Гл. ас. д-р Стоян Антонов е разпознаваем учен не само в областта на етнологията и антропологията, един от най-добрите изследователи на татарите в България, но и значим изследовател в областта на хералдиката и вексилологията. Интересите си като хералдик, д-р Антонов успява да интерпретира чрез методите на символната и визуалната антропология, което, според мен, обогатява и двете полета.

В конкурса за доцент гл. ас. д-р Стоян Антонов участва с монографичната си книга *Синхронизации: преходи и трансформации в българското село* (2025 г.) и 13 статии една и студия.

В монографичния си труд *Синхронизации: преходи и трансформации в българското село* авторът представя няколко прехода в колективния и индивидуалния живот на едно село в североизточна България, което изследва като инсайдър, но и като отстранен наблюдател, който се вглежда отвъд очевидностите на познатото. Тази своя рефлексивна позиция самият автор нарича „изследователски превъплъщения“ и отделя значително внимание на изясняването на методоложката аргументация на тази стратегия на изследването. Очудняването на близкото и познатото е възможно заради внимателното и прецизно прилагане на етнологка и антроположка методология, подчинена на общата изследователска цел – да се осмисли българското село от началото на 21 век и като трансформираща се общност, и като резултат от битки на и за памет, но и като динамично предоговаряне на идентичност чрез „актуализиране на традицията“. Ще ми се да отбележа като приносна тази методология, защото на пръв поглед добре и плътно изследваната проблематика на българските села от българската, а и от чужди етнологии и антропологии се допълва от текста на Стоян Антонов. Монографичното изследване е основано на лично събран теренен материал. Авторът вписва един конкретен случай не само в историческото и етнологко знание в България, но и в по-глобалната проблематика на възпроизвеждането на общностна идентичност, пренаписване на местните истории във връзка с глобални промени, което помага за разбирането на по-комплексни обществени преходи като национализация и колективизация в българското село след 1945 и реституция на земята и разпадането на кооперативите след 1989 г. Всички тези аспекти от преходите в живота на селото и жителите му авторът успешно концептуализира като „синхронизации“. Този подход

определя и структурата на текста от увод, три глави, заключение и приложение с визуални данни, които са самостоятелна част от основния текст. Нарекох „очудняване“ подхода за „превръщане“ на познатото и баналното в непознато, което да бъде подложено на прецизен антроположки анализ. Такова очудняване се случва по три различни начина във всяка глава, но трите подхода са методологически синхронизирани в цялото, за да се обяснят преходите на село Черешово и чрез неговата колективна био-графия, но и като множество индивидуални житейски преходи. Те се разполагат в перспективата на локалната близо 150-годишна история на селото, но и на държавата. В първа глава „Именуването“ са приложени подходите на историческата етнология и микроисторията. В нея авторът със завидна лекота анализира сложните теми за наследяването и в смисъла на генеалогии, и в смисъла налични съдби, но и в аспекта на динамиките на историческите промени на модернизирателната българска държава. Събрани са на практика родовите истории като са използвани всички възможни архивни документи и са приложени количествени и качествени методи на анализ на начините на наследяване – реално и символно не само на родословията, но и идеологическите и дискурсивни модуляции на идентичността на следващите поколения. Макар и проследяването на родовете на едно село само по себе си е не лека задача, авторът влиза в дискусия с най-значимите изследователи на моделите на именуване, като обогатява подхода на етнологията с тези на социологията и социоанализата. Разработеният модел е приносен, защото на практика демонстрира методоложкия потенциал на съчетаването на историческата етнология с генеалогията.

След този своеобразен „вход“ към общността на селото, който задава социалните отношения в общността се въвежда и актуалният план на осмислянето на миналото. Втората глава, наречена „Памет и истории“ също се вписва в една богата научна традиция на изследвания на паметта и конструирането на локални истории на значими български учени или чуждестранни учени, интересувачи се от България. Това, което прави интересна тази глава е силната авторефлексивна позиция и второто авторово „превъплъщение“. От една страна, той е местен човек, който е щял да съучаства в написването на книга с местните истории на черешовчани, но, от друга страна, остава наблюдател и анализатор. Бих открила като приносно в този подход, че дава възможност да се позиционират авторите, които конструират селищната история, но и да се навлизе в „ставането“ на това конструиране като постоянна синхронизация не само между колективна и индивидуална памет, но и като избори и решения за спомнянето и забравата. Като читатели имаме възможност да се запознаем със създателите на историята, но и с постоянното договаряне с общността, социалния контрол и „социалната цензура“. Анализирано е не само как се правят изборите кое да бъде разказано, но след това и кой и как се идентифицира чрез тази официализирана история. Интересен аспект на синхронизациите е анализът на конструирания разказ в текста и избора на визуалните данни, които съставят историята в снимки на селото. Към тази част е приложен интерпретативен подход, който удържа социалните позиции на авторите на историите и допълва социалния портрет на „активистите на паметта“, определени като „трансформиращи личности“. Този методоложки избор, от една страна, да се анализира текстът, а, от друга, „ставането на историята на селото“ позволява да се навлезе в дълбочина не само в паяжините на смисъла, но и в битките на паметта, които се случват и в едно село в преход, и в цялата страна.

Неизменна част от селската история е празнуването на Дядовден – проследим селски празник, изразяващ същия този модел на символно конструиране на идентичност при преход на селото, оставащо без своите млади поколения още в социалистическия период.

Именно теренните наблюдения в последните десетилетия на този празник дават повод на автора да концептуализира наблюденията си в трета глава, наречена „Актуализираната традиция“. И тук отново се прилага методологическа синхронизация, наречена от мен очудняване на един на пръв поглед банален селски празник, който, обаче става един от най-важните за общността. В тази глава отново се интерпретира проблемът за личния и колективния житейски преход. Анализира се търсенето и намирането на идентичност както социално позициониране, както и легитимиране на позицията на „дядото“, но чрез прецизен и задълбочен анализ на влагането на нови смисли в изобретената форма с оглед на промените не само лични биографични позиции на „дядовците“, но и на репозиционирането на авторитетите в първите десетилетия на 21 век.

В заключение, ще подчертая отново, че монографичният труд е приносен и с потенциала, който има да е модел на цялостно изследване на проблемите за паметта, идентичността, наследяването, но представени чрез моментите на преходи – както колективни, така и индивидуални в една сравнително малка селска общност. Преходи, които не винаги са видими и протичат в едно и също време и ритъм. Методоложките синхронизации и вглеждането в дълбочина в осмислянето и актуализирането на миналото, съчетаващи няколко подхода към проблематиката, са успешно решение на иначе доста противоречивите дебати за памет, история и наследство.

Съгласна съм с разделението, направено на кандидата на предложените материали в три групи. Първата група от три статии, наречени в справката с приносите епистемологично-програмни са и репрезентативни за полетата, в които той прави изследвания в цялостната си академичната си кариера, а именно татарите и хералдиката от антроположка гледна точка като въвежда концептуални модели не само за очертаване на полетата, но и за интерпретация на изследователските резултати (в списъка с публикации те са означени с номерацията 3, 4, 12). Във втората (1, 2, 5, 6.) се включват статии, които са с различна тематика, но предлагат интерпретативни и анализаторски подходи към различни аспекти на културното наследство и етничните групи. Съгласна съм с формулировката на приносите, направена от кандидата. Третата група (9, 10, 11, 13) представят възможни антропологични аспекти на хералдиката и чрез тези интерпретации обогатяват и двете полета като създават интердисциплинарност, която авторът последователно прокарва в изследванията си и интерпретациите на хералдическите данни. Статията под номер 7 представя опита на кандидата като дългогодишен преподавател на теоретични и методоложки курсове при преподаването на етнология и антропология, чиито принос е безспорен не само за Пловдивския университет. Статиите под номер 7 и 14 на практика демонстрират как може да се приложат подходите на историческата етнология и интерпретативния подход върху генеалогични и фолклорни данни и да служат като модел на други анализи на подобни материали.

Критични забележки и препоръки

Макар и да познавам работата по тази книга, която се случи за около седем години и в рамките на два изследователски проекта, в които участвахме заедно, за мен лично тя беше много интересна като завършена цялост и пример за едно холистично изследване, плод на интердисциплинарно оглеждане на събраните данни. Имах възможност да задавам своите въпроси и да участвам в обсъжданията на идеите на автора, поради което тук нямам критични бележки. Бих задала въпрос, който е по-скоро за бъдещи интерпретации.

По какъв начин съвременните обитатели на селото преживяват връзката със земята и/или имотите, които са наследени или купени като форма на преживяване на идентичност? До колко вписването в общността се случва и през грижата или negliжирането на наследената селскостопанска местна екология, участието в която също е задавала статут и е станала повод да се конструира исторически разказ? Имам и въпрос дали би могло да се каже, че има и своеобразен джендър аспект на прехода във властовите позиции в местната общност не само като пазители на паметта и инстанции на истината, но и като лидери. И ако Дядовден все още възпроизвежда „мъжкото господство“ в „икономиката на символните блага“ по Пиер Бурдийо, може ли да се дефинира съответна позиция, заема на от жени, която да дефинира жизнен и социален преход?

Не съм забелязала плагиатство в текстовете на кандидата и нямам конфликт на интереси с участника в конкурса, както и нямам общи публикации с него.

Приносите в самооценката са коректно формулирани и аз приемам и се присъединявам с мнението си към всичките. Д-р Антонов не само открива и развива научни полета и теми в етнологията, антропологията и хералдиката, но за тях разработва собствени модели и концепции, които вече се използват и от следващи автори. Списъкът с цитиранията е впечатляващ и сам по себе си е атестация за научно качество. Цялостната научно-изследователска и преподавателска дейност, която е отразена в документите, и която аз имам предимството да познавам лично, показват безспорните качества на един опитен колега, който има експертиза в няколко научни полета и дългогодишен преподавател по дисциплини, които отговарят на профила на обявения конкурс.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Философско-исторически факултет за избор на главен асистент д-р Стоян Антонов на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Методи на антроположките изследвания)

17. 04. 2025 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Меглена Златкова